

Data	Numer	Autor
2 listopada 2016	18/2016	Dariusz Adamski
<h2>Ustawa o Krajowej Administracji Skarbowej – kolejny cios w podatnika</h2>		

Z czego wynika słabość administracji podatkowej?

W cieniu medialnych przecieków na temat planów wprowadzenia jednolitej daniny i zmian dotyczących VAT toczy się co najmniej tak samo ważny proces legislacyjny. Dotyczy on nowych reguł rządzących administracją odpowiedzialną za pobór podatków i egzekwowanie prawa podatkowego, które zebrane są w uchwalonych 21 października: ustawie o Krajowej Administracji Skarbowej (ustawa o KAS) i w odrębnej ustawie zawierającej przepisy ją wprowadzające (przepisy wprowadzające ustawę o KAS).¹

Choć stawki podatków czy luka w VAT bardziej absorbują opinię publiczną, dla prawidłowego działania systemu podatkowego, dla wielkości wpływów budżetowych z podatków i dla warunków prowadzenia działalności gospodarczej, dla bezpieczeństwa prawnego obywateli oraz fundamentów rozwoju gospodarczego jeszcze ważniejsze jest prawidłowe funkcjonowanie aparatu skarbowego.

Uchwalona ustawa:

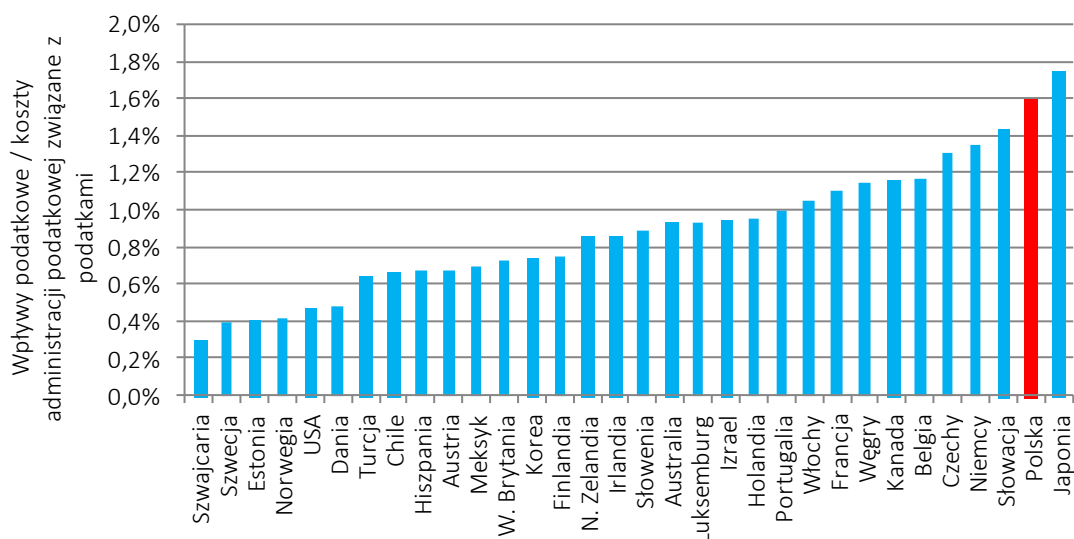
- nie zmienia nadmiernie rozczłonkowanego systemu trybów kontroli stosowanych wobec podatników przez organy skarbowe, co uniemożliwi koncentrację zasobów aparatu skarbowego na przeciwdziałaniu poważnym patologiom;
- za panaceum na bolączki aparatu skarbowego traktuje reorganizację - łączenie, znoszenie i tworzenie nowych urzędów – choć obecna struktura organizacyjna ma bardzo niewielki związek z tymi bolączkami
- zwiększy uległość i podporządkowanie aparatu skarbowego partii rządzącej, ponieważ pozwala na zakrojoną na szeroką skalę czystkę na wszystkich stanowiskach kierowniczych aparatu skarbowego, a także wśród pracowników Ministerstwa Finansów, organów celnych i izb skarbowych; znosi jednocześnie wymów konkursów na stanowiska kierownicze;
- nie przewiduje żadnych obiektywnych i wiarygodnych mechanizmów oceny okresowej pracowników aparatu skarbowego;
- nie wprowadza jakichkolwiek istotnych nowych mechanizmów ułatwiających obieg informacji i danych w ramach aparatu skarbowego ani między tym aparatem a podatnikiem;
- eliminuje stosowanie tajemnicy skarbowej do szczególnych (policyjnych) uprawnień organów Krajowej Administracji Skarbowej oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej, podważając jednocześnie podstawy systemu ochrony danych osobowych;

¹ Dostępne na [http://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/826_u/\\$file/826_u.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/826_u/$file/826_u.pdf) oraz na [http://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/827\\_u/\\$file/827_u.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/827_u/$file/827_u.pdf).

- wyłącza stosowanie do kontroli celno-skarbowych przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej dotyczących kontroli przedsiębiorcy
- wprowadza fikcję odwołania od decyzji pokontrolnych, co utrudni podatnikowi dochodzenie swoich praw i nadmiernie obciąży sądy spornymi w sprawach podatkowych.

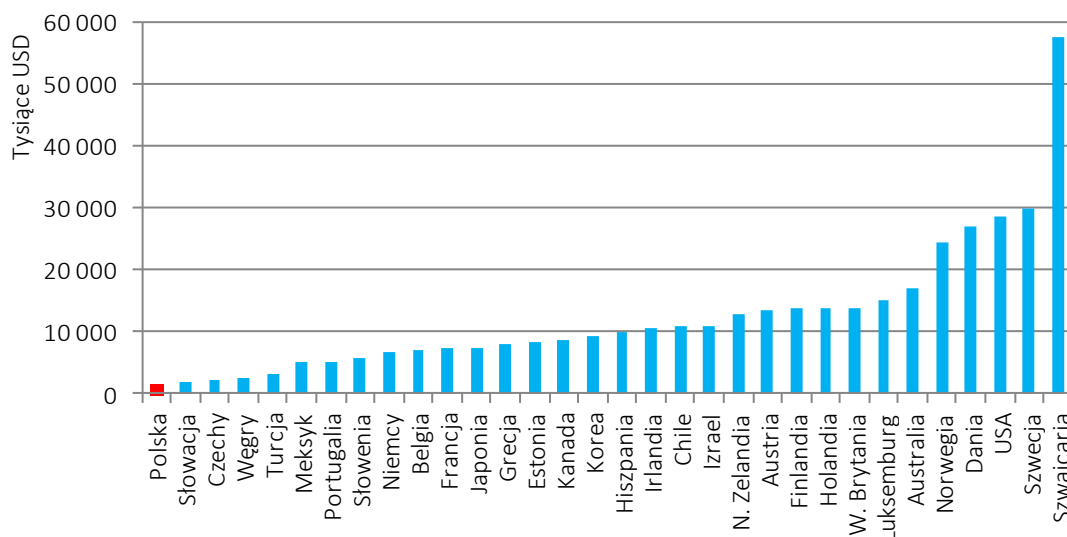
O głębokiej dysfunkcji polskiego aparatu skarbowego świadczą nie tylko codzienne doświadczenia podatników oraz opinie samych pracowników administracji skarbowej - którymi dzielą się np. na stronie <http://www.skarbowcy.pl> - lecz również zestawienia międzynarodowe. Jak pokazują poniższe wykresy, relacja kosztów poboru podatków do wpływów podatkowych jest w Polsce niemal najwyższa spośród krajów OECD. Jednocześnie w żadnym innym kraju OECD wartość ściągniętych podatków przypadająca na jednego pracownika administracji skarbowej nie jest niższa.

Wykres 1. Koszt poboru podatków w państwach OECD w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD „Tax Administration 2015”

Wykres 2. Wartość ściągniętych podatków na 1 pracownika administracji skarbowej w państwach OECD 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD „Tax Administration 2015”

Na taki stan rzeczy składa się wiele czynników. Po pierwsze, sam system podatkowy jest bardzo niespójny, co utrudnia wypełnianie obowiązków podatkowych podatnikom i ich egzekucję aparatowi skarbowemu.

Po drugie, mocno niedomaga organizacja pracy służb podatkowych. Koordynację utrudnia wielość form kontroli i ich autonomiczność – kontrole urzędów skarbowych realizowane są według innych procedur, działania urzędów kontroli skarbowej według innych, a organów celnych według jeszcze innych. Brakuje kultury współpracy oraz procedur jej realizacji. Technologie informacyjne, które mogłyby radykalnie ułatwić podatnikom realizację obowiązków podatkowych i diametralnie zwiększyć skuteczność działania organów podatkowych, są wykorzystywane w marginalnym zakresie. Spośród państw OECD żadne nie przeznaczają na informatyzację administracji skarbowej mniej niż Polska.² Z kolei te nowe rozwiązania technologiczne, w które wyposażona jest administracja skarbową, często jedynie utrudniają działalność jej i podatnikom.³ Negatywne dla podatników skutki źle prowadzonej informatyzacji potęgowane są pośpieszonymi, niekonsultowanymi zmianami legislacyjnymi, które wprowadzają zniechęcające obowiązki składania niektórych informacji i formularzy w formie elektronicznej.

W konsekwencji braku odpowiednich procedur współpracy i narzędzi ułatwiających przetwarzanie informacji wydajność aparatu skarbowego pozostaje na bardzo niskim poziomie. Ma miejsce nadmierny rozrost zatrudnienia, skoro wysiłek ludzki nie może być ograniczany przez poprawę organizacji i nowe narzędzia technologiczne pozwalające na sprawniejsze przetwarzanie kluczowych informacji.

² 1% wobec średniej OECD 11,3% w 2013 roku wg OECD „Tax Administration 2015”

³ Por. Mariusz Szulc, Agnieszka Pokojka, „E-Podatki pełne niedoróbek.

Fiskus ciągle daleki od informatycznego ideału”, 21.03.2016, dostępne na <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/928922,e-podatki-fiskus-informatyzacja.html>.

Po trzecie, brak jest systemu bodźców do oddolnego zwiększania skuteczności działań administracji skarbowej. Zwłaszcza ścieżka awansu - a co za tym idzie również zarobki - nie są wyraźnie uzależnione od kompetencji ani wydajności pracowników aparatu skarbowego.

W konsekwencji mamy przerośnięty, zdemotywowany i często niekompetentny korpus urzędniczy, który nie jest w stanie przeciwdziałać patologiom prowadzącym do coraz większych ubytków dochodów budżetowych. Nie można od niego racjonalnie oczekiwać postępowania według najwyższych standardów merytorycznych ani przyjaznej i profesjonalnej obsługi interesantów, które są niezbędne dla ochrony praw podatników, stabilności obrotu gospodarczego i utrzymania wysokiego tempa rozwoju gospodarczego.

Jednocześnie, **ponieważ przyczyny obecnego stanu rzeczy mają skomplikowany charakter, złożone są również niezbędne reformy. Składać się one powinny po pierwsze z uproszczenia i usystematyzowania materialnego prawa podatkowego i wymogów proceduralnych stawianych podatnikom i płatnikom. Po drugie, konieczne jest stworzenie procedur codziennej współpracy pomiędzy różnymi pionami aparatu skarbowego i organami ścigania. Po trzecie, bez przemyślanych, istotnych inwestycji w technologie wykorzystywane przez aparat skarbowy i z informatyzowania jego interakcji z podatnikiem nie może być mowy ani o zwiększeniu wydajności fiskusa, ani o poprawie jego wizerunku. Po czwarte, konieczne jest stworzenie mechanizmów rekrutacji, promocji i wynagradzania pracowników aparatu skarbowego, które w przejrzysty sposób pozwolą na systematyczne podwyższenie poziomu merytorycznego działań fiskusa.**

Co na to prawodawca?

Ustawy niedawno uchwalone przez Sejm pokazują, że rządzący mają inną receptę.

Zamiast budować całościową strategię, proponują prostą zmianę: integrację administracji celnej i organów kontroli skarbowej z organami podatkowymi (izbami skarbowymi i urzędami skarbowymi). Ujmując to bardziej precyzyjnie: przepisy wprowadzające ustawę o KAS (art. 162 ust. 4) przewidują połączenie izb skarbowych z izbami celnymi i urzędami kontroli skarbowej. Urzędy skarbowe mają natomiast funkcjonować jak dotychczas. Powstać ma także nowa kategoria urzędów celno-skarbowych, które łączyć mają funkcję obecnych urzędów celnych i urzędów kontroli skarbowej (policji skarbowej). O ile więc instytucjonalna integracja na poziomie izb skarbowych ma być pełna, to urzędy skarbowe (odpowiedzialne za podstawowe sprawy podatkowe) i urzędy celno-skarbowe (integrujące sprawy celne i funkcję policji skarbowej) wciąż będą odrębnymi bytami.

Pomysł takiej reorganizacji należałoby poprzeć, gdyby stanowił on konieczny i wystarczający warunek reformy niezbędnej do zdecydowanego zwiększenia wydajności i profesjonalizmu aparatu skarbowego. Tak jednak nie jest.

Błąd koncepcyjny u podstaw idei Krajowej Administracji Skarbowej unaoczniają zwłaszcza doświadczenia z wdrożoną rok temu konsolidacją tzw. procesów pomocniczych izb i urzędów skarbowych (obsługa finansowa, kadrowa, informatyczna, zarządzanie majątkiem, remontami i inwestycjami, a także zamówieniami publicznymi i procesami wspomagającymi zarządzanie oraz ochroną informacji i BHP). Zmiana ta, przez bardzo niewiele osób uznana za sukces, pokazuje, że wiązanie ze sobą organów administracyjnych nie zawsze ułatwia działanie tak powstałej strukturze. I nie powinno to dziwić - **jeśli różne organy mają wypracowaną kulturę i procedury współpracy, a także narzędzia informatyczno-komunikacyjne, które ją ułatwiają, ich formalne odseparowanie nie stanowi przeszkody**

prawkłtowego współdziałania. Jeśli jednak tych procedur i narzędzi brakuje, również w ramach jednego organu – na przykład powstałego w wyniku wchłonięcia kompetencji innych – pracownicy dalej nie będą w stanie ze sobą współpracować. Urzędnicy zamiast wykonywać powierzone im zadania będą starali się umacniać swoją pozycję w ramach bardziej złożonej struktury organizacyjnej. Ostatecznie więc wewnętrzne antagonizmy i konkurencja o wpływy i środki dalej będą obniżały wydajność aparatu skarbowego.

Ustawa o KAS ignoruje tego rodzaju uwarunkowania. Zamiast tego za panaceum traktuje reorganizację: łączenie, znoszenie i tworzenie nowych urzędów. Towarzyszy temu wyraźny cel wymiany kadry, zwłaszcza kierowniczej, a także zmiana sztyldów sporej części obecnie istniejących instytucji. Zamiast więc do udrożnienia procesów - warunkujących sprawne działanie administracji skarbowej - dojdzie do trzęsienia ziemi w aparacie skarbowym. Najpewniej wiele miesięcy minie, zanim przywrócone zostanie normalne funkcjonowanie tak zaburzonego systemu. A opisane na wstępie bolączki dalej będą uniemożliwiać wyrwanie się z zakłętego kręgu złej organizacji pracy, obniżającej jej wydajność.

Dalej gąszcz kontroli

Jak argumentowaliśmy w *Założeniach kodeksu podatkowego*,⁴ elementem systematyzacji reguł Ordynacji podatkowej i innych ustaw regulujących system podatkowy powinno być **ograniczenie form kontroli, aby działania aparatu skarbowego nie dublowały się i koncentrowały na poważnych nieprawidłowościach**. Poza organami celnymi, których działania kontrolne determinowane są w dużej mierze prawem europejskim, formy kontroli realizowane przez obecne urzędy skarbowe i urzędy kontroli skarbowej nie powinny się na siebie nakładać (a tak jest obecnie – kontrola skarbowa i kontrola podatkowa to dwie zbliżone formy, z których pierwsza realizowana jest przez urzędy kontroli skarbowej, a druga przez urzędy skarbowe). Zamiast tego powinien nastąpić czytelny podział na kontrole skarbowe – prowadzone w sprawach, w których zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa lub występku (zwłaszcza skarbowego) – oraz czynności sprawdzające, służące weryfikacji prawidłowości realizacji obowiązków podatkowych przez podatników i płatników. W takim systemie policja skarbowa prowadziłaby sprawy, w których zachodzi podejrzenie poważniejszych nadużyć, natomiast urzędy skarbowe koncentrowałyby się wyłącznie na weryfikacji wywiązywania się podatników z obowiązków wynikających z przepisów prawa w przypadkach, kiedy podejrzenie takie nie zachodzi. Weryfikacja ta nie powinna przy tym robić wrażenia – jak obecnie – prowadzonej w celu znalezienia pretekstu dla ukarania podatnika za nieistotne błędy i uchybienia lub złapania go w sidła zmieniających się interpretacji przepisów prawa podatkowego. Wszystkie te kwestie, podobnie jak określenie form i metod kontroli stosowanych wobec podatników, powinny zostać uregulowane w jednym, przemyślany akcie prawnym.

W przeciwnym kierunku zmierza ustawa o KAS, która w minimalnym stopniu zmniejsza obecne rozdrobnienie form kontroli. Zastępuje ona co prawda kontrolę skarbową i kontrolę celną jednym trybem – kontrolą celno-skarbową. Jednocześnie jednak pozostawia niezmiennymi czynności sprawdzające i kontrolę podatkową (czyli dwa tryby wynikające z Ordynacji podatkowej), a także specyficzne formy kontrolne obowiązujące na gruncie prawa celnego i akcyzowego. Utrzymanie rozczłonkowanego systemu trybów

---

⁴ S. 52 - 53, dostępne na http://lepszepodatki.pl/Zalozenia_Kodeksu_podatkowego_web.pdf.

kontroli uniemożliwi – tak, jak ma to miejsce obecnie – koncentrację zasobów aparatu skarbowego na przeciwdziałaniu poważnym patologiom.

Urzednicy mierni, bierni, ale wierni

Obecnie zgodnie z ustawą z dnia 21 czerwca 1996 r. o urzędach i izbach skarbowych (art. 5 ust. 4 i 5a) dyrektorzy izb skarbowych i naczelnicy urzędów skarbowych dobierani mają być „w drodze konkursu spośród pracowników urzędów i organów podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, którzy posiadają wyłącznie obywatelstwo polskie, wyższe wykształcenie magisterskie prawnicze, ekonomiczne lub inne uzupełnione studiami podyplomowymi prawniczymi lub ekonomicznymi oraz co najmniej czteroletni staż pracy w tych urzędach i organach”. Zbliżone zasady obowiązują przy wyborze dyrektorów urzędów kontroli skarbowej.⁵ We wszystkich tych przypadkach elementem konkursu ma być egzamin składający się z części ustnej i pisemnej, w toku którego sprawdzeniu podlega wiedza, predyspozycje i zdolności ogólne oraz umiejętności kierownicze.

Od lat kolejne kierownictwa Ministerstwa Finansów nie podchodziły do tych wymogów z należytą powagą. Nakładały się na to niejasne zasady awansu na niższych szczeblach aparatu administracyjnego. Zamiast jednak poprawić obecne reguły i skuteczność ich egzekwowania, **ustawa o KAS zakłada radykalną zmianę polegającą na całkowitym odejściu od konkursowego trybu wyboru osób na stanowiska kierownicze w Krajowej Administracji Skarbowej. Obsadę tych samych stanowisk warunkować ma jedynie⁶ wola osób piastujących wyższe stanowiska w hierarchii.⁷** W praktyce oznaczać to będzie, iż w chwili wejścia w życie ustawy o KAS Minister Finansów i Szef Krajowej Administracji Skarbowej – stojący na szczycie piramidy organizacyjnej KAS – zyskają bezpośrednio lub pośrednio władzę powoływania (i odwoływania) kogokolwiek na jakiegokolwiek stanowisko kierownicze, bez względu na rzeczywiste kompetencje, wiedzę i umiejętności tej osoby. Brak będzie mechanizmów zapewniających profesjonalizm i rzetelność działania KAS. Ścisła hierarchiczność aparatu skarbowego oznaczać będzie też, iż nie powstaną podstawowe warunki dla zapewnienia bezstronności wykonywania zadań państwa.

Jak była o tym mowa wcześniej, **stworzenie czytelnych zasad zatrudniania, premiowania i awansów w aparacie skarbowym jest niezbędne, aby prawidłowo motywować osoby wchodzące w jego skład do osiągnięcia maksymalnie wysokich standardów profesjonalizmu. Niejako rewers tego założenia stanowi konieczność roztoczenia nad osobami postępującymi zgodnie z tymi standardami ochrony przed**

⁵ Art. 8 ustawy o kontroli skarbowej.

⁶ O ile kandydat spełnia minimalne wymogi dotyczące obywatelstwa, niekaralności, wykształcenia, itp.

⁷ Ustawa stwierdza, że dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej powołuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na wniosek Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (art. 21 ust. 1), dyrektora izby administracji skarbowej powołuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na wniosek Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (art. 24 ust. 1), zastępców dyrektora izby administracji skarbowej powołuje Szef Krajowej Administracji Skarbowej na wniosek dyrektora izby administracji skarbowej (art. 26 ust. 1), natomiast naczelników urzędów skarbowych i urzędów celno-skarbowych powołuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na wniosek Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (art. 27 ust. 1, art. 32 ust. 1). Zastępcę naczelnika urzędu skarbowego i urzędu celno-skarbowego powołuje dyrektor izby administracji skarbowej na wniosek naczelnika urzędu (art. 31 ust. 1 i 34 ust. 1).

naciskami ze strony wyższych szczebli hierarchii do działań sprzecznych z takimi wysokimi standardami. Jak pokazuje bowiem praktyka, stosowanie tego rodzaju nacisków jest bardzo praktycznym zagrożeniem i nie służy poprawie skuteczności aparatu skarbowego.

Wcześniej publikowaliśmy szczegółowe propozycje pozwalające na realizację tych celów.⁸ Z perspektywy obecnej analizy szczególnie istotne jest natomiast, że tego rodzaju zmiany idą w kierunku odwrotnym do przewidzianych ustawą o KAS. Ta ostatnia zmierza bowiem wyraźnie do zwiększenia hierarchicznego podporządkowania osób zatrudnionych w aparacie skarbowym jego kierownictwu, potęgując zagrożenie pozamerytorycznymi naciskami.

Oprócz zniesienia konkursów na stanowiska w administracji skarbowej (mają one zostać zastąpione postępowaniem kwalifikacyjnym - art. 153 - które jednak nie ma mieć charakteru konkursowego) dojdź ma w 2017 r. do przeglądu kadry aparatu skarbowego. Na mocy przepisów przejściowych (art. 172 ust. 1) stosunki pracy oraz stosunki służbowe osób zatrudnionych albo pełniących służbę w komórkach organizacyjnych urzędu obsługującego Ministra Finansów, w Krajowej Informacji Skarbowej, w izbach administracji skarbowej i Krajowej Szkole Skarbowości wygasają z dniem 30 sierpnia 2017 r., jeżeli w terminie do dnia 31 maja 2017 r. osoby te nie otrzymają pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby lub nie przyjmą propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby.

Zasada ta ma nie obowiązywać urzędników służby cywilnej (art. 172 ust. 5 Przepisów wprowadzających). Dotyczy jednak w pełnym zakresie pozostałych pracowników i funkcjonariuszy organów wskazanych w poprzednim akapicie (czyli większości osób zatrudnionych w tych organach). Co więcej, **ustawa o służbie cywilnej (art. 71 ust. 1 pkt 4) pozwala rozwiązać stosunek pracy z urzędnikiem służby cywilnej, jeśli ma miejsce likwidacja urzędu i nie jest możliwe przeniesienie urzędnika do innego urzędu. Zakładając więc zniesienie urzędów celnych (art. 162 ust. 8 Przepisów wprowadzających) oraz obecnie istniejące stanowiska Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, Szefa Służby Celnej, dyrektorów izb skarbowych, dyrektorów izb celnych, dyrektorów urzędów kontroli skarbowej oraz naczelników urzędów celnych (art. 162 ust. 1) Przepisy wprowadzające pozwolą na zakrojoną na szeroką skalę czystkę w aparacie skarbowym.**

Ryzyko premiowania posłuszeństwa, choćby kłóciło się ono z wytyczną zapewnienia wysokich standardów merytorycznych, wynika również z innych przepisów ustawy o KAS. Dotyczą one dodatków do uposażenia.

Większość dodatków – tj. dodatek za wieloletnią służbę, dodatek za stopień służbowy, dodatek funkcyjny na stanowisku kierowniczym, dodatki uzasadnione szczególnymi właściwościami, kwalifikacjami i umiejętnościami, dodatki uzasadnione szczególnymi warunkami pełnienia służby - ma charakter stały (art. 226 ust. 1 i 2 ustawy o KAS). Oznacza to, że ich wysokość nie zależy od skuteczności, wydajności ani inicjatywy funkcjonariusza.

Oprócz utrzymania zmiennego dodatku kontrolerskiego, ustawa o KAS przewiduje również wprowadzenie nowej kategorii dodatku – dodatku orzeczniczego, w wysokości do 50% wynagrodzenia zasadniczego (art. 148 ust. 1 pkt 3). Szczegóły dotyczące tego zmiennego dodatku mają zostać określone w rozporządzeniu, „uwzględniając potrzebę zwiększenia skuteczności postępowań przez zapewnienie motywacji pracowników oraz funkcjonariuszy do sprawnego wykonywania czynności potrzebę zwiększenia skuteczności postępowań przez zapewnienie motywacji osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych KAS oraz funkcjonariuszy do rzetelnego i sprawnego wykonywania

⁸ S. 65-69, dostępne na http://lepszepodatki.pl/Zalozenia_Kodeksu_podatkowego_web.pdf.

czynności” (art. 148 ust. 3). **Ponieważ jednak ustawa o KAS nie przewiduje wprowadzenia żadnych obiektywnych i wiarygodnych mechanizmów oceny okresowej pracowników aparatu skarbowego, nie można liczyć na to, że dodatki orzecznicze zależne będą od kompetencji i skuteczności działania pracowników aparatu skarbowego. W praktyce (podobnie jak dodatki kontrolerskie) najpewniej zwiększą jedynie stopień ich podporządkowania zwierzchnikom.**

Informatyzacja administracji skarbowej bez zmian (poza szyldem)

Wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych ułatwiających podatnikom realizację obowiązków podatkowych, a aparatowi skarbowego ich egzekwowanie, wymaga znaczącego wzmocnienia pionu odpowiadającego w administracji skarbowej za informatyzację.

Sensem procesu informatyzacji administracji podatkowej powinno być to, by – tworząc wartość dodaną dla podatnika – aparat skarbowy uzyskał dostęp do informacji potrzebnych mu do prawidłowej realizacji jego zadań. Cel ten osiągnąć można przez udostępnienie podatnikowi funkcjonalności upraszczających rachunkowość i zarządzanie przedsiębiorstwem, automatyczne generowanie i przechowywanie wszystkich wniosków i deklaracji podatnika oraz usprawniony kontakt z aparatem skarbowym. Korzyścią dla aparatu skarbowego wynikającą z zamieszczenia wszystkich tych informacji w systemie administracji skarbowej byłaby natomiast możliwość zdalnej weryfikacji sposobu wypełnienia obowiązków podatkowych. Organ podatkowy mógłby zwłaszcza dokonać czynności sprawdzających zdalnie, bez zaburzania działalności podatnika, przy czym większość tych czynności dokonywana byłaby automatycznie.

O ile **ustawa o KAS zakłada zastąpienie obecnie istniejących struktur MF odpowiedzialnych za informatyzację zupełnie nowymi (obecne Centrum Przetwarzania Danych Ministerstwa Finansów ma zostać zastąpione przez Centrum Informatyki KAS), czemu z pewnością towarzyszyć będzie duża rotacja pracowników, wynika z niego również brak wizji tego, czemu dokładnie taka restrukturyzacja miałaby służyć. Zwłaszcza cel postawiony nowej jednostce - dostarczanie „usług informatycznych jednostkom organizacyjnym KAS” (art. 43 ustawy o KAS) - sugeruje, że misją nowej jednostki nie ma być usprawnienie wykonywania obowiązków podatkowych przez podatników i płatników, lecz - jak dotychczas - jedynie dostarczanie aparatowi skarbowemu pojedynczych narzędzi mających mu służyć do usprawnienia procesu obiegu informacji wewnątrz aparatu skarbowego. Trudno spodziewać się, że mając tak postawiony cel nowi pracownicy pionu informatycznego wypracują rozwiązania wyraźnie lepsze od wcześniejszych (często nieudanych) wdrożeń.**

Wniosek ten potwierdzają inne zapisy ustawy o KAS. Powtarzając regulacje uchwalonej w 2015 r. ustawy o administracji podatkowej (której data wejścia w życie jest odraczana i która ma zostać uchylona w dniu wejścia w życie ustawy o KAS), ustawa zakłada powstanie Centralnego Rejestru Danych Podatkowych (art. 35). Centralny Rejestr ma służyć do:

- 1) gromadzenia oraz przetwarzania danych wynikających z:
  - a) deklaracji składanych przez podatników, płatników i ich następców prawnych,
  - b) decyzji, postanowień oraz innych dokumentów związanych z obowiązkami wynikającymi z przepisów prawa podatkowego,

c) tytułów wykonawczych i innych dokumentów przekazanych naczelnikowi urzędu administracji skarbowej w celu realizacji jego zadań;

d) innych dokumentów przekazanych organom KAS w celu realizacji zadań ustawowych;

2) przetwarzania danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Podmiotów - Krajowej Ewidencji Podatników.

Użyte w ustawie określenie „innych dokumentów” powoduje, iż w praktyce zakres danych przetwarzanych w rejestrze może być kształtowany dowolnie przez aparat skarbowy. Jednak - co z praktycznej perspektywy najważniejsze - **Centralny Rejestr Danych Podatkowych ma gromadzić jedynie dokumenty podatkowe wytwarzane przez podatnika i aparat skarbowy. Nie będzie więc dawał organom skarbowym możliwości porównania rozliczeń podatnika z rzeczywiście dokonywanymi przez niego transakcjami. Nie da podatnikowi przedsiębiorcy do ręki żadnych funkcjonalności przydatnych mu do prowadzenia jego działalności. Jedynym celem Centralnego Rejestru Danych Podatkowych jest zebranie w jednym miejscu obecnie rozproszonej, podstawowej dokumentacji podatkowej, do której – w nieco bardziej uciążliwy sposób – aparat skarbowy ma dostęp już dzisiaj.** Oczywiście w pewnym stopniu poprawi on wydajność organów podatkowych. Jednak wydajność ta będzie radykalnie niższa w porównaniu z potencjałem, jaki daje technologia informatyczna.

Koniec tajemnicy skarbowej

Przetwarzanie danych podatników i płatników przez aparat skarbowy powinno zapewniać wysoki poziom ochrony, zgodny z najnowszymi regulacjami Unii Europejskiej.⁹ Oznacza to zwłaszcza, że dane o podatnikach powinny być zbierane i przetwarzane przez aparat skarbowy jedynie wówczas, gdy jest to niezbędne do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy.

Od tego rodzaju standardów wyraźnie odbiega ustawa o KAS, która zakłada, że zbliżone do właśnie wskazanego (wymóg niezbędności informacji) ograniczenie dostępu do danych pozyskiwanych od osób trzecich ma mieć zastosowanie jedynie w przypadku tzw. sensytywnych danych osobowych (art. 47 ust. 2 ustawy o KAS), czyli jedynie do wąskiej kategorii informacji (obejmującej np. informacje o zdrowiu, poglądach politycznych czy religijnych). W pozostałych przypadkach zniesione mają zostać bariery pozyskiwania danych o podatnikach od osób trzecich lub instytucji publicznych (art. 46 i 47 ust. 1). Charakterystyczne jest też, że zawarta w ustawie (art. 46 ust. 3) delegacja dla Rady Ministrów do wydania rozporządzenia określającego sposoby, warunki i zakres

---

⁹ Por. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.U. L 119 z 4.5.2016, str. 1–88, oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW, Dz.U. L 119 z 4.5.2016, str. 89–131.

współdziałania organów KAS z innymi publicznymi organami i jednostkami oraz pomocy technicznej udzielanej organom KAS przez te organy i jednostki ma jedynie uwzględniać „konieczność zapewnienia sprawnego i skutecznego wykonywania zadań organów KAS i podmiotów współdziałających”.

Konstytucyjnie fundamentalne kwestie, jak proporcjonalność zakresu dostępu do informacji o podatnikach i ochrona ich danych osobowych nie zostały w podobny sposób uwypuklone. Ustawa o KAS (art. 45 ust. 7) zakłada natomiast stosowanie kar finansowych (do 10.000 zł) oraz przepisów Ordynacji podatkowej o karach porządkowych do osób, które nie udostępnią wymaganych informacji i danych.

Zgodnie z obowiązującymi obecnie regułami informacje podatkowe przetwarzane przez organy podatkowe i organy kontroli skarbowej podlegają tajemnicy skarbowej (art. 293 Ordynacji podatkowej, art. 34 ustawy o kontroli skarbowej), natomiast informacje przetwarzane przez organy Służby Celnej chronione są analogicznie tajemnicą celną (art. 8 ustawy o Służbie Celnej). Dodatkowe ograniczenia, warunki i gwarancje ochronne obowiązują w przypadku pozyskiwania - w trakcie postępowań prowadzonych przez organy skarbowe - informacji od instytucji finansowych.¹⁰

Ustawa o KAS tworzy wzorzec odmienny od właśnie opisanego. Daje ona KAS bardzo szerokie uprawnienia do pozyskiwania wszelkiego rodzaju informacji o podatnikach, w tym – na podstawie niezwykle nieostrego upoważnienia ustawowego – do pozyskiwania informacji od banków i instytucji finansowych.¹¹ **Niewątpliwie bez skutecznego przetwarzania informacji o podatnikach nie można przeciwdziałać patologiom i nadużyciom. Niemniej jednak szokujące jest to, że – mocno rozszerzając dostęp do danych o podatnikach – ustawa o KAS faktycznie znosi tajemnicę skarbową w przypadku informacji zbieranych przez policję skarbową (w tym niejawnie w trybie kontroli operacyjno-rozpoznawczej lub kontroli operacyjnej). Tajemnica ta będzie bowiem obowiązywała jedynie wtedy, gdy organ administracji skarbowej zadziała na podstawie Ordynacji podatkowej lub ustawy Prawo celne (na mocy przepisów wprowadzających ustawę o KAS przeniesiono do Prawa celnego regulacje dotyczące tajemnicy celnej, dotychczas uregulowanej w ustawie o Służbie Celnej). Nie zostaną nią już jednak objęte dane podatników, płatników i innych osób, jeśli KAS będzie działała w ramach szczególnych (policyjnych) uprawnień organów Krajowej Administracji Skarbowej oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej. Na działania te, którym poświęcona została około połowa przepisów ustawy o KAS, żaden obowiązujący akt prawny nie rozciągnął stosowania tajemnicy skarbowej.**

---

¹⁰ Art. 33 i nast. ustawy o kontroli skarbowej, art. 295 i nast. Ordynacji podatkowej, art. 75 ustawy o Służbie Celnej.

¹¹ Art. 48 ust. 1 ustawy o KAS stanowi: „na pisemne żądanie Szefa Krajowej Administracji Skarbowej lub naczelnika urzędu celno-skarbowego, wydane w związku z wszczętym postępowaniem przygotowawczym w sprawie o przestępstwa lub wykroczenia oraz przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, bank jest obowiązany do sporządzania i przekazywania informacji dotyczących podejrzanego lub osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej w przypadku, gdy postępowanie przygotowawcze prowadzone jest w związku z czynami popełnionymi w zakresie działalności osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej.”

Ochrona ustawą o swobodzie działalności gospodarczej do lamusa

Nasilenie przestępczości podatkowej i szybka ewolucja jej form rodzą konieczność wyposażenia policji podatkowej w adekwatne (tj. również daleko idące) uprawnienia śledcze i zabezpieczające. Uregulowania dotyczące tych uprawnień powinny jednak określać niezbędne mechanizmy przeciwdziałające nadużywaniu tych uprawnień przez policję skarbową. Zwłaszcza nie powinny ograniczać gwarancji ochrony praw strony postępowania, wynikających zarówno z Ordynacji podatkowej, jak i innych ustaw – w tym o swobodzie działalności gospodarczej.

Sens wskazanych warunków unaocznia porównanie ich z rozwiązaniami przewidzianymi ustawą o KAS.

Z jednej strony ustawa ta zawiera zabezpieczenia instytucjonalne zwiększające kontrolę nad wykonywaniem przez policję skarbową czynności operacyjno-rozpoznawczych. Wprowadza mianowicie instytucję kontroli sądu okręgowego nad uzyskiwaniem danych telekomunikacyjnych, pocztowych lub internetowych (art. 116 ust. 1).

Z drugiej zaś zawiera rozwiązania bardzo niebezpieczne dla podatników.

W działaniach kontrolnych Krajowej Administracji Skarbowej wyłączone mają zostać podstawowe gwarancje przewidziane ustawą o swobodzie działalności gospodarczej. Wyjaśnić należy, że - jak wyraźnie stanowi ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (art. 77 ust. 1) - „kontrola działalności gospodarczej przedsiębiorców przeprowadzana jest na zasadach określonych w niniejszej ustawie, chyba że zasady i tryb kontroli wynikają z bezpośrednio stosowanych przepisów powszechnie obowiązującego prawa wspólnotowego albo z ratyfikowanych umów międzynarodowych”. Innymi słowy, wyjątków od zasad kontrolnych określonych tą ustawą nie powinno się ustalać w drodze innej ustawy. W zgodzie z tym założeniem ustawa o Służbie Celnej (art. 55) przewiduje obecnie, że „do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się” ustawę o swobodzie działalności gospodarczej. Tak samo jest w przypadku kontroli skarbowych, na skutek nieuregulowania tam odmiennie tej kwestii.

Ustawa o KAS (art. 93 oraz art. 92 Przepisów wprowadzających) przyjmuje natomiast całkowicie odmienne rozwiązanie, wyłączając stosowanie do kontroli celno-skarbowych przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej dotyczących kontroli przedsiębiorcy. Tego rodzaju wyłączenie nakazu zawartego w art. 77 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej pociąga za sobą szereg praktycznych konsekwencji. Po pierwsze, do kontroli celno-skarbowych nie znajdzie zastosowania art. 77 ust. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którym „przedsiębiorcy, który poniósł szkodę na skutek przeprowadzenia czynności kontrolnych z naruszeniem przepisów prawa w zakresie kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy, przysługuje odszkodowanie”. Po drugie, wyłączony zostanie art. 77 ust. 6 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którym „dowody przeprowadzone w toku kontroli przez organ kontroli z naruszeniem przepisów prawa w zakresie kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy, jeżeli miały istotny wpływ na wyniki kontroli, nie mogą stanowić dowodu w żadnym postępowaniu administracyjnym, podatkowym, karnym lub karno-skarbowym dotyczącym kontrolowanego przedsiębiorcy”. Po trzecie, o ile ustawa o swobodzie działalności gospodarczej wskazuje (art. 83 ust. 1), że – poza pewnymi wyjątkami - czas trwania wszystkich kontroli u przedsiębiorcy w jednym roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 12 dni roboczych w przypadku mikroprzedsiębiorców i 48 dni roboczych w odniesieniu do

dużych przedsiębiorców, ustawa o KAS wprowadza regułę prowadzenia kontroli celno-skarbowej w terminie 3 miesięcy od dnia jej wszczęcia (art. 63 ust. 1). Co więcej, ponieważ – o czym będzie mowa w następnym punkcie – sama kontrola celno-skarbowa nie ma skończyć się decyzją, lecz przekształcić w postępowanie podatkowe regulowane Ordynacją podatkową, podatnik na wydanie decyzji będzie czekał co najmniej kolejny miesiąc.¹²

Również w przypadku kontroli podatkowych, które wciąż objęte będą gwarancjami wynikającymi z ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (ich wyłączenie ma objąć tylko kontrole celno-skarbowe), ustawa zakłada eliminację dwóch istniejących obecnie mechanizmów ochrony praworządności.¹³ Mianowicie zniesiony ma zostać obowiązujący obecnie (art. 284a § 3 Ordynacji podatkowej) zakaz powoływania się organów podatkowych na dowody z dokumentów z czynności kontrolnych, jeśli kontrola wszczęta została na podstawie legitymacji służbowej, a kontrolowanemu nie zostało w ciągu kolejnych trzech dni przedstawione upoważnienie do przeprowadzenia kontroli. Nie ma również obowiązywać zakaz (obecnie wynikający z art. 284b § 3) powoływania się organów podatkowych na dowody uzyskane po upływie terminu kontroli, jaki został wskazany w upoważnieniu do jej przeprowadzenia. Innymi słowy, mimo wygaśnięcia upoważnienia do prowadzenia kontroli, będzie ona mogła być prowadzona dalej.

Fikcja odwołania od decyzji pokontrolnych

Ograniczenie ochrony praw podatnika wynika również ze zmian zasad rządzących odwołaniami od decyzji pokontrolnych.

Obecnie wynikiem każdej kontroli jest decyzja pokontrolna, od której przysługuje odwołanie do izby skarbowej. Zgodnie natomiast z ustawą o KAS kontrola celno-skarbowa nie ma kończyć się decyzją, lecz przekształcić w regulowane Ordynacją podatkową postępowanie podatkowe (art. 83 ust 1).

Zgodnie z wcześniejszą wersją projektu ustawy, od decyzji tej w ogóle nie miało przysługiwać odwołanie (w takim przypadku skarżący kierowałby sprawę od razu do sądu). Jednak **w wersji ustawy przegłosowanej przez Sejm znalazło się uregulowanie mówiące, iż kontrolowany ma mieć prawo do odwołania. Organem odwoławczym nie miałby jednak być dyrektor izby skarbowej (organ wyższego stopnia, który z zasady ma w drugiej instancji rozpatrywać odwołania od decyzji wydawanych w pierwszej przez naczelników urzędów celno-skarbowych - art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o KAS), lecz naczelnik urzędu celno-skarbowego, który wydał decyzję (art. 83 ust. 6). Innymi słowy decyzję w obydwu przypadkach wydawać będzie jeden i ten sam organ.**

Ze wszystkich możliwych wariantów uregulowania tej – bodaj najistotniejszej z perspektywy podatnika – kwestii, rozwiązanie wybrane w ustawie przegłosowanej przez Sejm jest najgorsze.

Podobnie jak w wariantcie, w którym kontrolowanemu w ogóle nie przysługuje odwołanie od decyzji pokontrolnej, omawiane teraz rozwiązanie znosi dwuinstancyjność postępowania podatkowego – czyli tworzy wyłom w zasadach ogólnych postępowania podatkowego (art. 127 Ordynacji podatkowej). Ponadto, ponieważ już do pierwszej decyzji

---

¹² Zgodnie z art. 139 § 1 Ordynacji podatkowej załatwienie sprawy wymagającej przeprowadzenia postępowania dowodowego powinno nastąpić bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej – nie później niż w ciągu 2 miesięcy od dnia wszczęcia postępowania.

¹³ Wynika ona z dokonanej przez Przepisy przejściowe nowelizacji art. 181 Ordynacji podatkowej.

naczelnika urzędu celno-skarbowego znajdą zastosowanie przepisy Ordynacji podatkowej dotyczące zaznajomienia się strony z materiałem podatkowym i ustosunkowania się do niego, jest bardzo wątpliwe, czy organ ten gotowy będzie zmienić swoje wcześniejsze stanowisko na skutek odwołania wniesionego przez stronę. W praktyce nie można się też spodziewać, by był skłonny przeprowadzić w wyniku odwołania dodatkowe postępowanie dowodowe. W takim przypadku bowiem (art. 233 § 2 Ordynacji podatkowej) musiałby on uchylić swoją wcześniejszą decyzję i przekazać – samemu sobie! – sprawę do ponownego rozpatrzenia. Co więcej, uchylając własną decyzję naczelnik urzędu celno-skarbowego musiałby sam sobie wskazać okoliczności, które należy zbadać przy ponownym rozpatrzeniu sprawy. Oczywiście trudno spodziewać się, by którykolwiek z naczelników urzędów celno-skarbowych kiedykolwiek skłonny był postąpić w tak niecodzienny sposób.

W praktyce więc – o ile obecnie decyzje pokontrolne zmieniane są przez Izby Skarbowe w trybie odwoławczym w ok. ¼ przypadków¹⁴ - o tyle po wejściu w życie ustawy o KAS w ogóle nie będą zmieniane w trybie odwoławczym. Dochodzić do tego będzie natomiast dużo częściej na kolejnym etapie – sporu sądowego. Spodziewać się więc można znaczącego wzrostu obciążenia sądów sprawami podatkowymi, a jednocześnie zwiększonej liczby decyzji pokontrolnych uchylanych przez sądy – dokładnie tak, jak w przypadku całkowitego zniesienia administracyjnego postępowania odwoławczego.

Jednocześnie jednak dojdzie do obciążenia organów celno-skarbowych dodatkowymi sprawami (odwoławczymi), w przypadku których postępowanie toczone będzie tylko pro forma. Z kolei kontrolowany będzie musiał wnieść odwołanie i odczekać na wydanie ponownego rozstrzygnięcia (mając niemal zerowe szanse jego rewizji na tym etapie), zanim będzie mógł przekazać sprawę do sądu i liczyć na obiektywną weryfikację wcześniejszych rozstrzygnięć. Utrzymana zostanie więc największa wada dwuinstancyjności postępowania administracyjnego (wydłużenie czasu do wydania ostatecznej decyzji), bez zachowania jakichkolwiek jego korzyści.

Zdestabilizowany aparat skarbowy i zdestabilizowana sytuacja podatnika

Projektodawcy ustawy o KAS trafnie zdiagnozowali główne bolączki administracji skarbowej. Jak zauważyli¹⁵, „występują problemy związane ze strukturą, infrastrukturą oraz sprawami pracowniczymi, które w praktyce oznaczają:

- niejednorodność struktur organizacyjnych,
- w znacznej mierze papierowy obieg dokumentów,
- dysproporcje w wyposażeniu urzędów,
- brak możliwości optymalnego gospodarowania środkami przeznaczonymi na finansowanie prowadzonych działań,
- brak jasno określonej ścieżki kariery,
- niewystarczająco rozwinięte kanały komunikacji pomiędzy organami,
- rozproszone bazy danych,
- różne standardy działania,

¹⁴ A. Pokojska, P. Dudek, „Izby skarbowe uwzględniają jedną czwartą odwołań podatników”, Dziennik Gazeta Prawna, 23.03.2016 r.

¹⁵ Uzasadnienie projektu ustawy o KAS, druk nr 826, s. 3.

- brak jednolitych procedur,
- rozproszenie i powielanie kompetencji oraz konkurencyjność podejmowanych działań.”

Większości z tych bolączek nie da się jednak wyeliminować zmianami legislacyjnymi, lecz jedynie systematyczną budową procedur, narzędzi i standardów. Oczywiście działania legislacyjne niezbędne są w kluczowych kwestiach, jak cel działań informatycznych, ścieżka kariery pracowników aparatu skarbowego, czy rola Ministra Finansów w promowaniu współpracy pomiędzy różnymi pionami aparatu skarbowego i organów ścigania. Jednak we wszystkich tych sprawach ustawa o KAS albo milczy, albo (jak w przypadku ścieżki kariery) obniża standardy w porównaniu ze stanem wcześniejszym. Wynika z niej naiwne założenie, że wymiana kadr oraz łączenie i dzielenie urzędów stanowić może skuteczny środek przezwyciężenia wszystkich wskazanych powyżej bolączek. Tymczasem spodziewać się można, że po reorganizacji przez dłuższy czas nowi pracownicy będą mieli problem z odnalezieniem się w nowych warunkach, zwłaszcza że nic nie gwarantuje, iż ich dobór oparty zostanie głównie na kryterium kompetencji. W konsekwencji wydajność administracji skarbowej po instytucjonalnym trzęsieniu ziemi przewidzianym ustawą o KAS może wręcz spaść.

Z drugiej strony – po destabilizującej sytuacji podatnika zmianach Ordynacji podatkowej dokonanych w ubiegłym roku¹⁶ – wyłączenie tajemnicy skarbowej i ochrony przewidzianej ustawą o swobodzie działalności gospodarczej oraz wprowadzenie fikcji odwołań od decyzji pokontrolnych jeszcze głębiej osłabi ochronę podatników. Źle to im wróży, ponieważ reorganizacja na wiele miesięcy utrudni aparatowi skarbowemu walkę z dobrze zorganizowanymi przestępcami podatkowymi.

Powyższa analiza była konsultowana z przedstawicielami największych organizacji pracodawców: KIG, Konfederacją Lewiatan, BCC, PRB, ZPP oraz Pracodawcami RP.

Analiza powstała w ramach projektu:

---

¹⁶ O czym pisaliśmy tutaj: <https://www.for.org.pl/pl/a/3636,Analiza-102015-Rzadowa-nowelizacja-Ordynacji-podatkowej-Wiecej-fiskusa-mniej-podatnika>.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, **wesprzyj finansowo nasze działania**. Każda darowizna jest dla nas ważna i potwierdza słuszność naszej pracy. Zachęcamy do regularnego wspierania FOR w postaci stałych przelewów.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn, możesz się skontaktować:

Patrycja Satora, Dyrektor ds. rozwoju FOR

Tel. 500 494 173

Patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Prof. Dariusz Adamski

Profesor prawa na Uniwersytecie Wrocławskim,
Koordynator projektu LepszePodatki.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A ☐ 02-628 Warszawa ☐ tel. +48 22 628 85 11, +48 726 621 240
e-mail: info@for.org.pl ☐ www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) ☐ [t/FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)